

1. Васконселлос-и-Са Ж. *Забытая фирма: Перспективный подход к решению проблемы одновременного управления настоящей компанией и компанией будущего* / Жоржи Васконселлос-и-Са / пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 176 с. 2. Гейтс Билл. *Бизнес со скоростью мысли*. – изд. 2-е, испр. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 480 с. 3. Мінцберг Г. *Зліт і падіння стратегічного планування* / Пер. з англ. К. Сисоєва. – К.: Видавництво Олексія Капусты, 2008. – 412 с. 4. Нонака И. Такеучи Х. *Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах* / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп – Бизнес», 2003. – 384 с. 5. Остервальдер А. *Построение бизнес-моделей: Настольная книга стратега и новатора* / Александр Остервальдер, Ив Пинье; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2011. – 288 с. 6. Ридинг К. *Стратегическое бизнес-планирование: Динамическая система повышения эффективности и обеспечения конкурентного преимущества* / Клайв Ридинг / пер. с англ.; под ред. И.А. Войтюк. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 384 с. 7. Эванс Ф. *Вдеребезги: Новая информационная экономика и трансформация бизнес-стратегий* / Филипп Эванс, Вустер Томас. – М.: ИД «Секрет фирмы», 2005. – 208 с.

УДК 657.1

Л.М. Кіндрацька

ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”,
кафедра обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЇХ ВПЛИВ НА ПІДГОТОВКУ СПЕЦІАЛІСТІВ У ВНЗ

© Кіндрацька Л.М., 2012

Виокремлено основні тенденції вдосконалення теорії бухгалтерського обліку; розкрито підходи до підготовки конкурентоспроможних спеціалістів за напрямом “Облік і аудит”.

The basic tendencies of perfection of theory of record-keeping are selected; going is exposed near preparation of competitive specialists after direction "Account and audit"

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Суттєві новації, запроваджені протягом останніх років у навчальний процес ВНЗ, докорінно змінили його традиційний характер. Відійшли на другий план такі його ознаки, як ритмічність, плавність, стабільність, незмінюваність. Натомість забезпечено перехід на кредитно-модульну систему навчання, а принципи Болонської ініціативи щодо поточного та підсумкового оцінювання знань привели до проголошення інноваційної складової навчального процесу, що поділило його учасників на прихильників та опонентів цих новацій.

Викладач, який щойно почав педагогічну діяльність у ВНЗ, сприймає сучасні підходи до навчального процесу практично без заперечень. З певною обережністю ставляться до новацій викладачі з великим стажем роботи, тому нерідко ведуть мову про необхідність відродження вітчизняної вищої школи, як і освіти загалом, що можливо у разі посилення дослідницької та інноваційної діяльності. Зазначені види діяльності нині розглядаються як пріоритетні стосовно викладацької роботи. Реально, як показує світовий досвід, оновлення економіки і суспільства можливе тільки на основі модернізації вищої освіти. Приєднання України до Болонської декларації логічно вважати першим кроком на шляху такого оновлення, що в ідеалі означає перехід до триступеневої системи підготовки спеціалістів: бакалавр, магістр, доктор філософії. Поки що працюємо в умовах, коли ступінь бакалавра вважають базовою вищою освітою, по суті, невідомо якою.

Перехід на трирівневу систему підготовки передбачає необхідність перебудови всього навчального процесу, зокрема оновлення змісту навчальних програм за оновленим комплексом

навчальних дисциплін. У нашому ВНЗ вже ініційовано багато новацій і найголовніша – проголошено про запровадження інноваційної складової навчального процесу.

Надавати обліково-аналітичним дисциплінам другорядного значення при реалізації інноваційної складової недопустимо. На їх базі має бути сформований своєрідний економічний вимір доцільності вивчення всього комплексу дисциплін за спеціальностями економічного профілю і, зокрема, за спеціальністю “Облік та аудит”. Передусім маю на увазі профільні дисципліни: бухгалтерський облік, аналіз господарської діяльності. Певна річ, на основі теоретичних і практичних компетенцій з бухгалтерського обліку можливо формувати інші. Нині у наукових колах вже обговорюються окремі аспекти податкового, екологічного, стратегічного, інтелектуального, креативного тощо обліку, що врешті поширюється і на підходи до виокремлення аналітичних дисциплін. Певна ідея тут є. Якщо вона (ідея) “... поєднує в собі об’єктивне знання про дійсність і суб’єктивну мету, спрямовану на зміну дійсності” [1, с. 236], то є шанс підсумувати досвід попередніх підходів до навчального процесу і на основі цього синтезувати новий комплекс дисциплін у цілісну систему підготовки конкурентоспроможних спеціалістів. В іншому разі нововведення буде тільки даниною моді – і все!

Бухгалтерський облік завжди залишиться інструментом пізнання глибинних процесів господарської діяльності і управління ними. Не відкидаю, що для сучасного інформаційного суспільства він має набути нових “вимірів”, зокрема юридичних і, до певної міри, психологічних.

Довгий час домінувала думка, що розвиток бухгалтерського обліку зумовлений винятково потребами підприємницької практики. Такий підхід окреслив своєрідну концепцію бухгалтерського обліку як певного способу розуміння його сутності, інтерпретації облікових процедур, головної позиції щодо шляхів вдосконалення, провідного задуму, стратегії реформування.

Аналіз досліджень і публікацій. Г.Г. Кірейцев зазначає, що ця концепція у минулому заслуговувала на визнання [2, с. 21], хоча нині вже виокремились певні недоліки у її формуванні. Зазначений автор свого часу звертав увагу на обмежені можливості впровадження МСФЗ у практику країн з перехідною економікою, що призвело до певної невідповідності прийнятих Україною П(С)БО вимогам МСФЗ [2, с. 51]. Така позиція походить від визнання причиною, що перешкоджає засвоєнню міжнародних облікових стандартів, різних правових систем, що діють у світі. Це підтверджує і вітчизняна практика правового регулювання питань бухгалтерського обліку: нова редакція Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” все ще залишається проектом, його положення активно обговорюють як науковці, так і практики.

Виклад основного матеріалу. На розвиток системи бухгалтерського обліку нині впливають міжнародні, економічні, політичні, конкурентні, технологічні, інформаційні, ринкові фактори. Слід вести мову про вплив зовнішнього середовища на розвиток національних систем бухгалтерського обліку (НСБО). Саме рівень розвитку зовнішнього середовища призводить до різноманітності НСБО, яка, своєю чергою, через механізм зворотного зв’язку забезпечує вплив на соціальне середовище [3, с. 23]. До факторів соціального середовища, які впливають на розвиток обліку в конкретній країні, М.Р. Метьюс та М.Х.Б. Перера також зараховують стадію економічного розвитку [4, с. 544].

Чи означає це, що у разі зміни стадії економічного розвитку відповідно має змінюватись і система бухгалтерського обліку? Безумовно, оскільки на кожному етапі економічного розвитку практика ставить нові вимоги до системи бухгалтерського обліку і, передусім, стосовно інформації (її обсягу та структури) для потреб управління. Втім, принцип “практика – критерій істини”, як справедливо зазначає Г.Г. Кірейцев, не можна як тлумачити, так і реалізовувати довільно. “Критерієм істини є облікова практика, адекватна існуючим неформальним та формальним інститутам, потребам ефективного управління процесами відтворення” [2, с. 23].

З іншого боку, визнати практику єдиним критерієм істини, а отже, і побудови облікових систем суб’єктів господарювання означало б повну орієнтацію бухгалтерського обліку на задоволення потреб внутрішніх користувачів. В цьому проявляється обмеженість традиційної теорії

бухгалтерського обліку, яка вибудована на базовій тезі, що теорія і практика взаємодіють безпосередньо, відтак її концептуальні основи, основні поняття і визначення, а також облікові стандарти стають керівництвом до дії у незмінному вигляді й не залежать від особливостей конкретного ділового оточення, від впливу корпоративної культури, від суб'єктивної інтерпретації [5, с. 9]. Врешті, ігноруються положення інституціональної економічної теорії, відповідно до якої економічні явища і процеси слід вивчати у тісному зв'язку із соціальними, правовими, політичними, духовними, моральними. Це сповна стосується і бухгалтерського обліку, під інституалізацією якого розуміємо процес формування, закріплення облікових норм, правил і зведення їх у нормативно регульовану систему, здатну задовольнити суспільні потреби (а не потреби внутрішніх чи зовнішніх користувачів) в обліковій інформації [6, с. 23]. Такий підхід може забезпечити передбачуваний розвиток системи бухгалтерського обліку через її моделювання і регулювання.

Результативним продуктом цієї системи, а відтак і основним предметом праці для бухгалтера є облікова інформація. Під впливом інституційних змін інформація зазнає сутнісних та кількісно-якісних перетворень, адекватних змінам у соціально-економічних інститутах, до яких належить і бухгалтерський облік. Як інститут система бухгалтерського обліку охоплює сукупність формальних і неформальних правил, норм, положень, які формують як нормативну, так і реальну модель обліку. Отже, суспільні потреби в інформації задовольняються у двох її зрізах. Перший – нормативна інформація, другий – інформація про реальний фінансово-господарський стан суб'єктів ринкових відносин. У межах бухгалтерського обліку як інституту окремі його поняття, ідеї, принципи, методики, процедури втрачають автономність і перетворюються на елементи цілісної системи, для якої характерна логічна залежність одних елементів від інших.

Якщо бухгалтерський облік функціонує як система, то на виході вона (система) віддає опрацьований у певний спосіб продукт, що отриманий на вході у “сирому” вигляді. Останнім часом систему бухгалтерського обліку намагаються характеризувати з позиції її ефективності. Але необхідно розглянути окремі елементи такої ефективності. Найголовніший – звітні дані як завершальний етап облікового процесу. Природно, якщо звітна інформація відповідає запитам користувачів, то система бухгалтерського обліку є ефективною. В іншому разі мусимо визнати її неефективною. Можна припустити, що запити користувачів не завжди достатньо аргументовані. Хоча у цьому разі система і не відповідає їх потребам, всі її складові формують якісний обліковий продукт, складений з урахуванням вимог нормативно-правового регулювання. Щоправда, ці вимоги також виводять користувачі облікової інформації. Привченим жити за приписами – це зрозуміло. Але ж підприємство працює щоденно, тому налагоджуються нові виробничі зв'язки, а значить, розширюється коло користувачів інформації бухгалтерського обліку. Отож, важливо не тільки формувати бухгалтерський продукт, а й окреслювати об'єктивні вимоги до інформації, яка буде аргументом на користь прийняття конкретного управлінського рішення.

У цьому сенсі виокремлюється проблема формування інтелектуальної диференційованої системи обліку, яка поділяється на три підсистеми – управлінську, фінансову і стратегічну (контролінг) [7, с. 3].

Свого часу відомий раціоналізатор Г. Емерсон (1911 р.) у своїй праці “Дванадцять принципів продуктивності» мету обліку вбачав у тому, щоб збільшити кількість й інтенсивність попереджень та дати такі відомості, які через зовнішні відчуття отримати неможливо [8, с. 94].

М.С. Пушкар зазначає, що інтелектуалізація обліку означає властивість системи усвідомлювати свою роль та її самоорганізацію в системі менеджменту з позиції необхідної інформації [7, с. 11]. Звучить дуже “переконливо”, але чомусь із застереженнями. По-перше, система бухгалтерського обліку, як не дивно, може щось усвідомлювати. Що, вона у цьому разі володіє інтелектом? По-друге, може ця система і усвідомлює, але в жодному разі не свою роль та її організацію, але вже в іншій системі – менеджменту.

Зважаючи на це, суб'єкт господарювання формує дві системи: окремо систему обліку й окремо систему менеджменту, а ті, хто визначає обсяг і структуру потрібної інформації, мають сформувати ще одну систему – відбору інформації.

Усвідомлювати має не система, а користувачі інформації. Тому і корисність чи шкідливість їх підходів вимірюється потребою в інформації і її використанням в управлінні, а не своєрідними уявленнями про інтелектуалізацію обліку.

Якщо ми привчені жити за наукою, то обходитися без неї – складно. Саме наука має підсилюватися аргументами і не залишати осторонь практику.

Готуючи у ВНЗ спеціалістів для економіки, маємо враховувати вимоги до їх кваліфікації і, даруйте, сприяти розвитку їх інтелекту, але не через інтелектуалізацію обліку, а підвищуючи рівень навчального процесу, у якому визначальну роль відіграє професорсько-викладацький склад і якраз його професійні компетенції та інтелект.

Бухгалтерський облік – наука динамічна, постійно змінюється. Щоб повноцінно працювати на кафедрі, викладач зобов'язаний поглиблювати свої знання. Великою мірою це залежить від так званого стажування, в ході якого вивчається практичний досвід діяльності суб'єктів ринку, зокрема і у сфері бухгалтерського обліку.

Це має стати одним із визначальних критеріїв оцінки роботи на кафедрі [9, с. 210]. Поки що стажуванню нерідко притаманні риси формалізму, хоча і пов'язаного із об'єктивними причинами. Слід відпрацювати чіткий механізм заміни навчальних годин викладача, що проходить стажування. Це не просто, але можливо, якщо врахувати, що стажуватися за визначеним графіком мають всі викладачі. І навіть більше, за результатами стажування логічно складати розгорнутий звіт. І не тільки! Необхідно практичний досвід суб'єкта, в якому викладач перебував на стажуванні, узагальнити і опублікувати у двох-трьох статтях. Так позбудемося формалізму у цій важливій справі. Тут не треба обмежуватися винятково вимогою – пройти стажування раз на 3 чи 5 років. Необхідно створити умови співпраці освіти і бізнесу, що реалізується навчальним процесом. Завдяки тісній взаємодії двох його специфічних складових: процесу викладання, який забезпечують викладачі, і процесу набуття знань компетенцій студентами – навчальний процес функціонує як єдине ціле. Взаємозалежність беззаперечна, хоча міру цієї залежності встановити практично неможливо. Можна вести мову про пряму залежність стану засвоєння студентами навчального матеріалу і рівня викладання, але тільки теоретично. Спостереження за виявом такої залежності, особливо у період складання іспитів, ставлять під сумнів її реальність, оскільки абсолютна успішність студентів – далекий горизонт.

Вище йшлося про бухгалтерський облік як систему. Вважаю, що і навчальний процес також має риси системи. Я б назвала її, до певної міри, енергетичною. Енергетику на вході дає викладач, а на виході маємо знаннєві компетенції студентів, нерідко вкрай мізерні, що свідчить про збій у системі. Яким би високим не був рівень енергетики викладача, це не додасть компетенцій студентові, який вчитися не бажає.

Нелогічно визначати допустиму (мінімальну чи максимальну) межу компетенцій його учасників, тобто викладачів і студентів. Втім, кожен викладач повинен ставити собі такі запитання: 1) чи все необхідне він зробив для формування інформаційного потоку на вході до навчального процесу; 2) чи досконала методика викладання; 3) чи знайдуть студенти у цій методиці те, що потрібно їм для професійної кар'єри; 4) що необхідно змінити; 5) які вибрати шляхи для самовдосконалення? Хочемо цього чи ні, але маємо забезпечити солідне, беззаперечно наукове обґрунтування і дохідливий виклад, передусім змісту лекційного матеріалу. Тільки так можна уникнути збоїв у навчальному процесі і подолати невідповідність між педагогічними можливостями економічних, зокрема і облікових дисциплін, та мірою використання їх потенціалу в підготовці конкурентоспроможного спеціаліста у вищому навчальному закладі.

Насамкінець хочу добрим словом згадати свого Вчителя – Миколу Григоровича Чумаченка. Він застерігав не братися до діла, якщо душа не бажає. Це якраз і стосується сфери викладацької роботи. Нині через змінюваність положень облікових стандартів, системи оподаткування та й загалом ведення бізнесу викладач зобов'язаний працювати над своїми компетенціями. Важливо також збалансувати інтереси студентів, не відлякати їх від майбутньої роботи за спеціальністю складними обліково-аналітичними процедурами. Одним словом, на часі – побудова сучасної

еволюційної парадигми системної ідеології набуття студентами теоретичних знань і практичних вмінь з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності.

Формування цієї ідеології можливе, якщо викладачі поєднують як педагогічну, так і наукову діяльність. На все життя запам'ятала багато настанов М.Г. Чумаченка і, зокрема, таку: щоб стати справжнім викладачем, треба не обходити науку. Щоб бути науковцем – треба багато читати. Науковець, який вміє читати, вміє і мислити, значить, зможе свої аргументовані думки передати студентам.

1. *Філософський енциклопедичний словник* / [голова редкол. В.І.Шинкарук]. – К.: Абрис, 2002. – 742 с. 2. *Кирейцев Г.Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета* / Г.Г. Кирейцев // *Научн. доклад на 6-й Междун. научн. конфер.* – 18 – 19 октября 2007 г. – Житомир: ЖГТУ, 2007. – 68 с. 3. *Легенчук С.Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки [текст]: моногр.* / С.Ф.Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 652 с. 4. *Мэтьюс М.Р. Теория бухгалтерского учета: учебн.* / пер. с англ. под ред. Я.В.Соколова, И.А.Смирновой / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с. 5. *Панков В.В. Институциональный анализ и теория бухгалтерского учета* / В.В.Панков // *материалы Междунар. научн.-практ. конференции. 30 июня 2011 г.: в 2 т. – Т.1. – Москва: ГОУ ВПО «РЭУ им. Г.В.Плеханова», 2011. – 240 с.* 6. *Панков В.В. Институциональная теория бухгалтерского учета: учебн. пособ.* / В.В.Панков. – М.: Информ Бюро, 2011. – 168 с. 7. *Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку [текст]: моногр.* / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с. 8. *Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности* // Г. Эмерсон. – М.: Бизнес – информ, 1997. – 197 с. 9. *Наследникова М.А. Связь науки и практики как фактор повышения качества образования* / М.А.Наследникова // *материалы междунар. научн.-практ. конференции 30 июня 2011 г.: в 2 т. – Т.1. – М.: ГОУ ВПО «РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2011. – 240 с.*

УДК 331.101.3: 338.47

Т.Л. Коваленко

Первомайський політехнічний інститут НУК ім. адм. Макарова,
кафедра обліку та аналізу

МЕТОДИЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТОРА ЗВ'ЯЗКУ

© Коваленко Т.Л. 2012

Розкрито суть методичних пропозицій щодо стимулювання праці працівників на основі комплексної оцінки якості праці та сертифікації, що є своєрідним важелем мобілізації працівників на досягнення індивідуальних результатів праці та підвищення їх кваліфікації.

Reveal the essence of teaching suggestions for stimulating employees on the basis of a comprehensive quality assessment and certification work that is a kind of lever to mobilize people to reach the results of individual labor, and improve their skills.

Постановка проблеми. Поява нових технологій і нові технологічні процеси та робочі взаємовідносини потребують від працівників швидкої адаптації до них. Нездатність до швидких змін означає перехід частки ринку до конкурентів. Для того, щоб уникнути цього, ми намагаємося розробити систему мотивації так, щоб вона стимулювала здібності працівників і їх бажання адаптуватися до швидких змін, які потребують не тільки нових видів робіт, але і нових прийомів